כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת בלק ■ י"ד תמוז ה'תשע"ב ■ 04.07.2012 ■ גליון מס' 180

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בלעם ואברהם
דמותו של בלעם היא מהדמויות המעניינות במקרא. לא הרבה ידוע לנו על בלעם, אבל אם היינו קוראים רק את פרשת השבוע...
המשך בעמ' 2

ובגוים לא יתחשב
אחד מפלאי העולם הוא הישרדותו של העם היהודי במדבר העמים, כבשה אחת מול שבעים זאבים...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
שאלה: אני לכשעצמי לא מבינה איך איפור קבוע יכול להיחשב כתובת קעקע. האם לרב יש תשובה ברורה בעניין זה?...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
אני ור' יעקב יושבים בגן עדן
מעשה היה אצל הגאון רבי בנימין דיסקין. באה אליו אישה מכובדת ומתוך הכנעה ועיניים זולגות דמעות...
המשך בעמ' 3

שביבים
■ "מדע אלסטי"
■ הניצול והמקולל
■ אבנים טובות ומרגליות
המשך בעמ' 5

דעה - דעה - דעה - דעה - דעה - דעה - דעה

סנקציות נגד הגיוס הצבאי הכפוי

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א (אלעד), תלמידו המובהק של מרן הרה"ג ר' חיים קנייבסקי שליט"א, מביע עמדתו בסוגיית גיוס בני ישיבות והשלכותיה האפשריות.

1. בעוד כשבוע יעלה מר פלסנר על בריקדות המיקרופונים ויגזור קופונים על חשבון גבו הכפוף של בן התשחורת בן השמונה עשרה, שמתכוון לשמור בתורתו עליו ועל ילדיו, של פלסנר. הגיע הזמן שנפסיק להתנצל ולהצטדק, לרקוד את ה'מה יפית', לדבר על "יד שרה" או "עזרה למרפא" של הרב אלימלך פירר או על 'החרדים שעובדים'. אלא להיישיר מבט ולומר את האמת הפשוטה: "הצבא האמיתי היא הגמרא שלנו. אנחנו שומרים עליכם. לא אתם עלינו. נקודה".
2. כדאי היה שאחד מטובי המלחינים שלנו, ילחין את שיר המחאה הבאה שלנו, בלחן קליט, קל וברור, שיכלול את המילים הבאות, הכתובות במסכת מכות דף י' עמוד ב': "מאי דכתיב 'עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים'? מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים. שהיו עוסקים בתורה"!! ולאחר שנלחין את המשפט בן האלמוות הזה, שאמר רבי יהושע בן לוי, נסביר לעצמנו, לילדינו וגם לאלו שממול, ש'בשביל שערי ירושלים', כפירוש רש"י, ניצלו רגלינו במלחמות. ומה קרה בשערי ירושלים? שם לא ישבו לוחמי סיירת מטכ"ל, דובדבן או חיל האויר. שם ישבו בחורי חמד בגילאי העשרים, אברכים בגילאי השלושים, הארבעים, החמישים והשישים, ולמדו תורה.
3. ולאחר שיחלו הסנקציות הכלכליות, (שלא יגרמו לנו, כמובן, שלא ללכת לכולל בשעה תשע בבוקר, או שלא להגיע לסדר ב' בשלוש וחצי. כי אנחנו ליד הגמרא, בכל מקרה), כדאי לנו להשיב בסנקציות משלנו. מספיק שהציבור החרדי כולו יוציא את כל כספו בבוקר אחד מאורגן, את הפקמ"ם, העו"ש, קופות הגמל והחסכונות, מחשבון הבנק הפרטי שלו, והנה הבנק קורס, או בדרך לקרוס. מספיק שהציבור החרדי כולו, אבל כולו, מפסיק לרכוש מוצרים חילוניים מישראל, במשך חודשיים, ורוכש רק מוצרי יבוא מחו"ל, שהנה לפתע חברות מזון רבות יקרסו. מספיק שלא נעלה על התחבורה הציבורית של אלפי קוי האוטובוסים באזורינו, ונעלה אליהם רק נוסע אחד, בכל נסיעה, ש'אגד' תיכנס לגרעון אדיר, בלשון המעטה. מספיק שאפילו נחליט יחד, כקולקטיב חזק, שבחודשיים של החופש, רק השנה, שום חרדי לא נכנס לשום אתר נופש חילוני, ושאנו נהנים רק מצימרים חרדיים, בריכות שחיה ואטרקציות חרדיות, והנה הכלכלה הישראלית תיכנס לטלטלה לא פשוטה בכלל.

אז לפני שאתם רוצים להטיל עלינו סנקציות וליטול את כספי המיסים שלנו, רק מפני שאנו שומרים עליכם, כדאי לכם להבין שהפעם לא רק שנפגין ברחובות מאה שערים, אלא גם נטיל עליכם סנקציות בעצמנו. סנקציות על כך שאתם רוצים להפריע לנו ללמוד ולשמור עליכם. אולי פשוט נפסיק לרכוש מוצרים- ישראליים- חילוניים. אולי גם נפסיק להשתמש בבנקים שלכם ואולי גם נמוטט לכם את רוב התיירות הפנימית שלכם. ■

בלעם ואברהם

/ הרב ירון בן-דוד*

דמותו של בלעם היא מהדמויות המעניינות במקרא. לא הרבה ידוע לנו על בלעם, אבל אם היינו קוראים רק את פרשת השבוע, הוא היה יכול להצטייר לנו כאחד מחסידי אומות העולם. מי מאתנו יכול להצהיר על עצמו "כל אשר ידבר ה' אותו אעשה"? בלעם מצהיר כך, ולא פעם אחת.

ואולם, חז"ל, כידוע, הצמידו לבלעם - ממש כמו להמן - את הכינוי 'הרשע', למרות שבפרשתנו הוא עושה בדיוק את מה שנצטוה. מה פשעו ומה חטאתו?

נראה שחטאו של בלעם, שעליו הוא 'זכה' לכינוי רשע, אינו רק הנסיון שלו לקלל את ישראל. חטאו העיקרי הוא הרצון שלו לפגוע בישראל, שבעקבותיו הגיע לרעיון להחטיא את בני ישראל עם בנות מואב. דבר זה כתוב במפורש בפרשת מטות: 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסור מעל בה' על דבר פעור' (במדבר לא, טז). כשראה שאין דרך לפגוע בישראל ע"י קללה, הוא נזכר בדרך אחרת לפגוע בהם: 'א-לוהיהם של אלה שונא זימה'. על כך הוא נענש במיתה, ביום שבו נצטווינו לנקום את נקמת ישראל מאת המדיינים.

ואולם, דבר מעניין הוא שאצל חז"ל בלעם מנוגד דוקא לאברהם: 'כל שיש בו שלושה דברים אלו מתלמידיו של אברהם, ושלושה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע' (אבות ה, יט). לאברהם מיוחסים העין הטובה הנפש השפלה והרוח הנמוכה, ולבלעם ההפכים. נפש שפלה ורוח נמוכה הם ענייני צניעות וענוה. עין טובה קשורה למידת החסד.

נפש רחבה ורוח גבוהה, בהחלט מסתדרים עם דמותו של בלעם. יש יסוד להניח שבלעם רודף כבוד. לא לחינם חשב בלק שאם ישלח שרים רבים ונכבדים יותר יהיה אפשר לשכנע את בלעם. גם דברי בלעם: "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב" מראה על מאוויו הכמוסים שכך באמת יהיה...

אך מניין שאבו חז"ל את ההנגדה בעניין העין הרעה? מדוע רואים בו ניגוד לאברהם אבינו במידת החסד?

האמת היא שיש הרבה נקודות משותפות בין אברהם לבלעם: שניהם יחידים בעולמם. אברהם נקרא 'העברי', כי הוא מעבר אחד, וכל העולם מן העבר השני (בראשית רבה מב, ח). גם את שמו של בלעם דורשים חז"ל ואומרים שהוא "בלא עם" (סנהדרין קה, א). הוא נולד, כמו אברהם, אי שם בארם נהריים, והיה יחיד בעולמו. שונה מכל סביבתו, ומוערך בקרב הסובבים אותו בגלל הקשר שלו עם מה שמעל לטבע. שניהם הלכו את כל הדרך הארוכה מארם נהריים לארץ ישראל בעקבות ציוויו של הקב"ה. לאברהם נאמר: "ואברכה מברכיך ומקללך אאור", ולבלעם: "את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר".

אך דוקא הדמיון שבין הדמויות מבליט את הניגודיות ביניהם. כשאברהם נתבשר על החורבן הצפוי של סדום ועמורה, הוא התחיל להתנהל עם הקב"ה במשא ומתן ארוך ומייגע, כדי לשנות את דעתו של הקב"ה. כשבלעם שמע שעם ישראל הוא עם ברוך, גם הוא מתחיל להתווכח. הוא מנסה לבדוק שוב, אולי הקב"ה בינתיים חזר בו ועכשיו יהיה אפשר לקלל את ישראל. זו העין הרעה שיש לבלעם, בניגוד לעין הטובה של אברהם.

אברהם דואג לומר למלך סדום: 'אם מחוט ועד שרוך נעל', בעוד בלעם אומר 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב'. זוהי הנפש הרחבה של בלעם, בניגוד לנפש השפלה של אברהם.

אברהם אומר 'ואנוכי עפר ואפר', בעוד בלעם מתחיל כל נבואה שלו במלים 'נאום הגבר... שומע אמרי א-ל אשר מחזה ש-קי יחזה'. זוהי הרוח הגבוהה של בלעם לעומת הרוח הנמוכה של אברהם.

הגמרא (ברכות ו, ב) מביאה תכונה נוספת המאפיינת את תלמידיו של אברהם אבינו: "כל הקובע מקום לתפילתו, א-לוהי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו: אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו". הבסיס לכך הוא מה שכתוב כשאברהם התפלל על סדום: "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם" (בראשית יט, כז). בלעם, לעומתו, אינו קובע מקום לתפילתו, אלא מנסה כל פעם לשנות זוית שאולי משם יוכל לקלל את ישראל.

עין טובה, רוח נמוכה, נפש שפלה ועקביות אינן ארבע תכונות המנותקות זו מזו, ובמקרה השתלבו בדמותו של אברהם. אלו הם תכונות המושפעות זו מזו. מי שיש לו את העין הטובה, ומתנהג בה בקביעות, קל לו הרבה יותר להתנהג ברוח נמוכה ובנפש שפלה.

ומי יתן ונזכה כולנו להיות מתלמידי אברהם אבינו, שעליהם נאמר "להנחיל אוהביי יש ואוצרותיהם אמלא".

* הכותב הוא רב קיבוץ בארות יצחק.

פרשת בלק

ובגוים לא יתחשב

/ הרב יעקב הלוי פילבר

אחד מפלאי העולם הוא הישרדותו של העם היהודי במדבר העמים, כבשה אחת מול שבעים זאבים, ואכן האמירה: "בכל דור ודור קמים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם" מסבירה את עמידתו של העם היהודי כנגד אויביו מבקשי נפשו **מבחוץ**. אך מהו סוד הקיום של העם היהודי למרות ניסיונות האיבוד לדעת של המהרסים והמחריבים **מבפנים**, מהו הדבר המבטיח את נצחיותו של העם היהודי בהיסטוריה האנושית? בדבריו של רבי שמעון בר יוחאי אנו מוצאים כמה אמירות שהן לכאורה סותרות את הכלל "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים",

וכפירוש רש"י: "כל הבא על האדם ביד הקב"ה... הכל בידי שמים הוא, אבל צדיק ורשע אינו בא ע"י שמים, את זה מוסר בידו של אדם ונתן לפניו שני דרכים, והוא יבחר יראת שמים". ולכן אמירתו של רשב"י (שבת קלח ב): "חס ושלום שתשכח תורה מישראל שנאמר (דברים לא): 'כי לא תשכח מפי זרעו'. היא לכאורה סותרת את הכלל "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שהרי אין לך דבר השייך ליראת שמים כמו לימוד תורה, כמו שאמרו: "גדול לימוד שמביא לידי מעשה". ולכאורה אם יש לכל יהודי הבחירה להפסיק ללמוד תורה, ואם ימשש חלילה העם כולו את הבחירה הזו, התוצאה תהיה שתשכח תורה מישראל. ואם כך איך לפי רשב"י יש הבטחה שהתורה לא תשכח מפי זרעו שזה שולל מהאדם את בחירתו? שאלה דומה יש לשאול על אמירה נוספת של רשב"י: "כתיב (ישעיה סה): 'כי כימי העץ ימי עמי' - ואין עץ אלא תורה שנאמר (משלי ג): 'עץ חיים היא למחזיקים בה', וכי מי נברא בשביל מי, התורה בשביל ישראל או ישראל בשביל תורה? לא תורה בשביל ישראל. אלא תורה שנבראת בשביל ישראל הרי היא קיימת לעולמי עולמים, ישראל שנבראו בזכותם על אחת כמה וכמה" (קה"ר א). וגם כאן לכאורה הרי בידו של כל יהודי בבחירתו החופשית, חלילה, להתבולל בהמרת דת או נישואי תערובת, ולהפסיק להיות יהודי, ואם בבחירתם החופשית יחליטו כך היהודים כולם, גם כאן התוצאה תהיה שיכלה חלילה העם היהודי, וכיון שאפשרות כזו קיימת בתיאוריה, מה בטחונו של רשב"י שהעם היהודי מובטח להתקיים לעולם?

סתירה נוספת לכלל ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" מוצאים אנו גם בכמה אירועים בתולדות האומה. כמו במעמד הר סיני בו כפה הקב"ה על ישראל הר כגיגית שאם לא יקבלו את התורה שם תהיה קבורתם, ואף על פי שקבלת התורה היא כולה "יראת שמים" ועל כן היא לכאורה בתחום הבחירה החופשית, ולמרות זאת קבלת התורה נכפתה על ישראל. והדבר חזר בימי יחזקאל כשבקשו ישראל להיות ככל העמים, וכשבאו זקנים ואמרו: "נהיה כגויים כמשפחות האדמה", השיב להם הנביא (יחזקאל כ לב-לג): "העולה על רוחכם היו לא תהיה... אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם". וגם כאן ההחלטה להיות יהודי היא בתחום "יראת שמים" ואעפ"כ הדבר נכפה על ישראל בניגוד לרצונם? אלא שאין כאן סתירה, יש להבחין בענין "הבחירה החפשית" בין הפרט לכלל, **הבחירה חופשית קיימת רק בתחום הפרט**, בחיים הפרטיים של האדם, אבל בכל מה שנוגע **לכלל ישראל** שם אין חופש בחירה.

וכך יש להבין את הדבר: "הבחירה החופשית" היא אחד החוקים שחקק הקב"ה בעולמו, וכמו בכל מערכת משפטית כאשר חוק אחד מתנגש בחוק אחר, קיים חוק מעודף המבטל את חבירו, כמו למשל פיקוח נפש הדוחה את השבת, מפני שחוק שמירת החיים עומד מעל חוק שמירת השבת. כך גם "קיומו של עם ישראל" הוא חוק על כאשר חוק "הבחירה החופשית" מתנגש בחוק קיום האומה כי אז קיום האומה דוחה את חוק הבחירה החפשית, ורק כל עוד אין הבחירה של הפרט מסכנת את חוקי הקיום של האומה, רק אז מאפשרת לה ההשגחה העליונה חופש, אבל ברגע שהבחירה של המוני בית ישראל עלולה לסכן את חוק הקיום של האומה, כמו למשל שכחת התורה בעם ישראל או הפסקת קיומו הנצחי של עם ישראל, כי אז מתערבת ההשגחה העליונה ומונעת את הבחירה החופשית שלנו ומאלצת אותנו בעל כרחנו להיות נאמנים לחוקי הקיום של האומה.

וכך מסביר הנצי"ב את הכתוב: "הן עם לבדד ישכון, ובגויים לא יתחשב", שעם ישראל אינו דומה לשאר העמים הגולים מארצם, כל העמים לאחר שבאו לארץ זרה, הם מנסים להיות דומים להם עד כדי התבוללות, הדבר מביא להתקרבות בין המהגרים למקומיים. מה שאין כן עם ישראל, אצלו הדבר הפוך, דווקא כשהוא **לבדד**, שאינו מתערב עם גויי הארץ, אז ישכון במנוחה וכבוד, אבל כאשר עם ישראל מנסה להתערב בגויים ולהיות כאחד מהם, אז "לא יתחשב", שהקב"ה מעורר אצל העמים שנאה (אנטישמיות) המאלצת אותנו להמשיך להיות יהודים בעל כרחנו. דברי הנצי"ב מסבירים לנו את התופעה בימינו, שלמרות הניסיונות הבלתי פוסקים של חלקים לא מבוטלים באומה להדמות לאומות העולם ולברוח מיחודנו היהודי, אנו מוצאים את עצמנו לבסוף בעל כורחנו במצב שכל העולם כולו נגדנו, ואנו נאלצים להיות עם עצמנו, ככתוב: "ובגויים - לא יתחשב".

סיפור לשבת

אני ור' יעקב יושבים בגן עדן

(גירסה מקוצרת)

מעשה היה אצל הגאון רבי בנימין דיסקין. באה אליו אישה מכובדת ומתוך הכנעה ועיניים זולגות דמעות, בקשה ממנו לשפוך לפניו שיחה ומר נפשה. וספרה כי היא באה עתה ממדינת פרוסיה, אשר שם חיתה עם משפחתה חיים יהודיים כדת משה וישראל, אבל צר היה לה להגיד כי אביה היה המומר (בעל "נתיבות עולם"), שהיה כעש וכרקב לבית ישראל, אביה זה עזב אותה לאנחות כשהייתה עדיין פעוטה, בידי אם ענייה, והוא הרחיק נדוד עד למדינת אנגליה, ושם כרת ברית עם השטן, ותרגם לעברית ספר פלסתר נגד הדת. תודות לחינוך המסורתי שקבלה מבית אמה, נשארה היא נאמנה לדת ישראל ולמסורת, וכשהגיעה לפרקה נישאה לאדם שומר תורה ומצוות, וברוך השם גם ילדיהם חונכו על ברכי התורה והמצוות. שנים רבות עבר, והיא השתדלה לשכוח את זכר אביה. אבל פתאום לאחר זמן רב קבלה מאביה מכתב, מלא נהי ומרורים, כולו מלא חרטה והרהורי תשובה, ובו מבקש רחמים מבתו, שתחוס עליו, ותרשה לו לבוא לביתה ולהיות סמוך

המשך בעמוד הבא...

על שלחנה לעת זקנה. היא התלבטה רבות בעניין זה, וכמעט החליטה שלא לענות לו, אבל אחרי התייעצות עם בעלה, שהוא איש טוב ומטיב, נצחה מידת הרחמים והסכימו להביא את האב האומלל אל ביתם. הוא שב אל עמו ואל אלוהיו באמת ובלב תמים, ורגשי החרטה על מעשיו הרעים לא נתנו לו מנוחה, מצב רוחו השפיע על מצב בריאותו, והוא נפל למשכב, ומן המיטה שעלה עליה שוב לא ירד. אבל לפני מותו קרא אליו את בתו ואת חתנו וסיפר כך:

הנני יליד אלטונה, ואבי היה מאותם מחרחרי הריב, שעמדו לימין רבי יעקב עמדין במלחמתו הקשה נגד רבי יהונתן אייבשיץ, רבה של אלטונה. רבים מכתבי הפלסתר כלפי גאון ישראל זה. נתחברו על ידי אבי, שהיה מחונן בכישרון ספרותי מיוחד. גם ספר "עקיצת עקרב" שמייחסים אותו להיעב"ץ, שהוא מלא חירופים וגידופים כלפי רבי יהונתן, נתחבר על ידי אבי. את הספר הזה גם בו ביום שהכניסי לבריתו של אברהם אבינו. כל אלה שהשתתפו בשמחה של ברית המילה ראו בזה אות לטובה וניבאו לי עתידות. וזאת הברכה אשר בירך היעב"ץ את אבי ואותי (כפי שמסר לי אבי בעצמו): "יהי רצון שבנך זה הרך הנימול יזכה ויתחנך ברוחו של ספרך, שסיימת עכשיו ושכמוך גם הוא יתנגד לדעותיו והשקפותיו ותורותיו של אותו האיש" (רבי יהונתן). אבי ענה אמן בכל כוחו. וכשסיפרו אחרי כן את דברי הברכה הזאת לרבי יהונתן, ענה גם הוא אמן אחרי ברכה זו, והוסיף מקווה ומאמין אני שכן יהיה עתידו של ילד זה. ועתה רואים הנכם כי ברכותיהם של היעב"ץ ורבי יהונתן התקיימו בי, ובהתנגדותי לרוחו ותורתו של הרב מאלטונה, בחטאו של אבא שהכניס את ראשו בין גדולי ישראל, יצאתי אני לתרבות רעה, כירבעם בן נבט. אוי לי מיום הדין אוי לי מיום התוכחה.

אחר כן התחיל לבכות בכייה חרישית ופנה אל בתו, במטותא ממך, עשי נא איתי חסד אחרון, לאחר מותי הואילי נא לחפש אחד מגדולי ישראל, צדיק ותמים במעשיו, ספרי לו כל מה שסיפרתי וגיליתי לך, ותבקשי מאתו שיהיה מליץ יושר בעד נפשי החורטת. אלו הדברים אשר סיפרה האישה לרבי בנימין דיסקין רבה של הורודנה.

מסופר עוד: שנים רבות לאחר המחלוקת שהייתה בין רבי יעקב עמדין ורבי יהונתן אייבשיץ זכר צדיקים וקדושים לברכה, כאשר שניהם כבר לא היו בחיים, נתגלה ר' יהונתן אייבשיץ בחלום לאחד הגדולים, ואמר לו: " דע לך, אני ורבי יעקב יושבים בגן עדן, אבל כל אלה שהשתתפו ובחשו במחלוקת יושבים בגיהנום"...

מעשה נורא זה, מאלפינו בינה עד כמה עלינו להיזהר בכבודם של חכמי ישראל, אשר כל הנוגע והפוגע בהם לא ינקה, וכשהם הגדולים נחלקים לש"ש, ח"ו שאנו נכניס את ראשנו בין שני הרים גדולים.

(מאוצר סיפוריו של הרב חנניה צ'ולק שליט"א / עזר מציון)

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

כותבת אורית קריספיל מאשדוד: שלום כבוד הרב! לאחרונה בחנתי אפשרות לעשות 'איפור קבוע' בעור הפנים. בחנתי את הדברים בעיקר מבחינה רפואית וקוסמטית, אולם לא העליתי על דעתי שיש בכך בעיה הלכתית. חבר של בעלי שיש לו ידע בהלכה העיר את תשומת ליבו שיש פוסקים האוסרים לעשות זאת משום שזה נחשב 'כתובת קעקע'. ביקשתי מבעלי שיברר זאת והוא ניסה לשאול כמה תלמידי חכמים, אולם, לא קיבל מהם תשובה ברורה. אני לכשעצמי לא מבינה איך איפור קבוע יכול להיחשב כתובת קעקע. האם לרב יש תשובה ברורה בעניין זה?

תשובה: איפור קבוע הוא תהליך בו מחדירים צבע ע"י מחט מתחת לשכבות העליונות של העור, באופן דומה ליצירת כתובת הקעקע אלא שכתובת קעקע נשארת לתמיד ואילו האיפור הקבוע מחזיק מעמד במשך מספר שנים אבל לא לצמיתות.

השאלה האם יש באיפור קבוע משום איסור של 'כתובת קעקע' נתונה בכמה מחלוקות ראשונים שיש בדבר, וכגון האם איסור כתובת קעקע הוא רק באופן שהכתובת נשארת חקוקה לעולם או אפילו רק לכמה שנים, וכן האם יש בצביעה גם כן איסור של כתובת קעקע למרות שאין בה כתיבת אותיות ועוד.

למעשה יש מפוסקי זמננו[א] שנקטו שאין לסמוך להלכה למעשה על צירופי שיטות אלו מאחר ומדובר בחשש איסור תורה ולכן פסקו שאין לאישה לעשות איפור קבוע.

אמנם דעת הגר"ע יוסף שליט"א[ב] מקלה יותר והוא סובר שהמקלה לעשות כן לכתחילה אין למחות בידה ויש לה על מה שתסמוך.

ומשום כך נראה שיש להימנע מלעשות איפור קבוע מאחר ויש בזה חשש איסור תורה ואף לדעת הגר"ע יוסף שליט"א נראה שאע"פ שסבר שהמקלה יש לה על מי שתסמוך ואין למחות בידה מכל מקום מי שבאה לשאול דבר ה' זו הלכה יש להורות לה שעדיף להימנע מלעשות כך.

אמנם כל זה מדובר כשהצורך לעשות איפור קבוע הוא משום נוי ונוחות גרידא, אך אם מדובר במקרה ויש בכך צורך גדול וכבוד הבריות וכגון באישה שנשרו לה הגבות וכדומה[ג] יש להקל בזה משום שגדול כבוד הבריות ובמקום הדחק אפשר להסתמך על צירופי שיטות הראשונים[ד] ומכל מקום כל מקרה לגופו ויש לעשות שאלת חכם.

א - כן שמעתי מהגר"א וייס שליט"א, וכן דעת פוסקים נוספים עיין בטהרת הבית לקמן הערה 2 ובמאמר של הרב ברוך שרגא תחומין כרך י"ח.
ב - ספר טהרת הבית חלק ג' עמ' כ"ט וחזר בו ממה שהורה בעבר. ועיין שם שמביא את דעות הפוסקים השונים בדבר זה. וע"ע מאמרים בעניין זה בתחומין כרך י' וכרך י"ח.
ג - כגון טשטוש צלקות או לצורך רפואי וכדומה.
ד - כן שמעתי מהגר"א וייס שליט"א וכן נוקטים רבים מהפוסקים אף אלו המחמירים בעיקרון, בכה"ג ניתן להקל.

שביבים / שאול שיף

"מדע אלסטי"

הרב ד"ר מיכאל אברהם הוא דוקטור בפיזיקה עיונית. לאחר כמה שנות מחקר במכון ויצמן ובאוניברסיטת בר אילן, שימש כר"מ בישיבת ההסדר בירוחם. כיום מלמד במכון הגבוה לתורה באוניברסיטת בר אילן, חבר בקבוצת הלוגיקה התלמודית באוניברסיטה ומלמד קורסים שונים בכמה אוניברסיטאות ובמוסדות להשכלה גבוהה. פרסם מאמרים וספרים רבים שעוסקים בפיזיקה, בלוגיקה בפילוסופיה, תלמוד, הלכה, משפט ובעיקר בקשרים שבין כל התחומים הללו. נזדמן לידי ספרו העוסק בשאלה: מה באמת אומרת לנו האבולוציה? הנה קטע מנספח ה' שבסוף ספרו שכותרתו: "על ניסויים, על תפילות ועל המתודה המדעית".

אברהם מתייחס למחקר שראה אור, בין היתר, בביטאון "הרפואה" (כרך 141, חוברת ו' יוני 2002) על "רפואה ותפילה מרחוק", אותו ערכו איברהים מרעי, יוסי בורנשטיין ויהודה שיינפלד. פרופסור שיינפלד שהוא רופא חילוני ושני עמיתיו למחקר, אספו נתונים על ניסויים שבדקו את השפעת התפילה על החלמת חולים. כל הניסויים שנערכו במתודה כפולת הסמיות (רמה גבוהה של ניסוי), העלו, כי הייתה לתפילה השפעה מיטיבה ברמה מובהקת מבחינה סטטיסטית. מכאן ניתן לעטו של אברהם לומר את דברה:

"לכאורה מדובר בתמונה חד משמעית. מהי המסקנה המתבקשת מהמידע המדעי הזה? ראו מה כותבים מחברי המאמר בפסקת הסיום:

'שאלה נוספת עקרונית המועלית מפרסומים אלו היא תקפותו המדעית של הניסוי המבוקר כפול הסמיות. מאחר שבעבודות בהן דווח על הבדלים משמעותיים בין חולים שהתפללו עבורם לבין חולים שלא התפללו עבורם, הנחת היסוד הייתה שהמחקר מתבסס על עקרונות מדעיים של מחקר כפול סמיות מבוקר. הייתכן שאין זה הכלי המיטבי להערכת תוצאות מחקר ויש לחפש כלי טוב ממנו?'

(ממשיך הרב ד"ר אברהם:) קשה להאמין שהקטע הזה הודפס בכתב עת מדעי. נערכה סדרת ניסויים במתודה מדעית מלאה, כזו שמשמשת אותנו לבדוק בדיקה שיטתית כל תופעה רפואית עלי אדמות, ומשהיא מעלה את התוצאה המפתיעה שהתפילות משום מה מועילות, מיד עולה ספק אם אכן זו המתודה הנכונה. לדעת המחברים, נראה שעלינו לבדוק את שאלת השפעת התפילות דווקא במצב שבו החולים יודעים על התפילות שנערכו בעבורם (כלומר לוותר על הדרישות לכפל סמיות). מדוע? הרי זה נוגד כל היגיון. כפי שראינו, אם הם היו יודעים זה על זה, ייתכנו השפעות שאינן תוצאה של התפילות (זו החשיבות המתודולוגית של הסמיות הכפולה). להיגיון כנראה אין תפקיד של ממש במקום שבו מחפשים בניסוי אך ורק אישור להנחות המוקדמות של החוקרים. החוקרים הללו בעצם מציעים לשנות את השיטה המדעית שעליה מתבססת כל הרפואה המערבית היום (ובעצם את הלוגיקה הבסיסית של המדע בכלל), וכל זאת ללא שום בסיס, לבד מכך שהם אינם אוהבים את התוצאות שהתקבלו בניסויים שנערכו בשיטה הזאת".

הרב ד"ר אברהם חושף בספרו את המדע במלוא כיעורו ומנקודת ראות אובייקטיבית לחלוטין.

הניצול והמקולל

סיפר האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל, שבימים אלה חל יום ההילולא שלו:

מעשה בא לידי, ועד היום אני מסופק אם עשיתי כהוגן, שבשנות המלחמה היה מוטל עלי להתייצב מדי יום ביומו לפני הגסטאפא של הנאצים ההונגריים ימ"ש, ופעם אחת שאלני קצין הגסטאפא שאגיד לו בתור ראביי, אם הקראים הם בכלל ישראל אם לאו. הבנתי שכנראה נזדמנו לידם מן הקראים, ואם אומר לו שהם יהודים ישלחו אותם לאושוויץ להריגה, ואם אומר לו שהם נכרים יניחו להם. והנני מודה ומתוודה שלא ידעתי מה עלי לענות על שאלה כזאת, אך בכל זאת מצד אנושיות לא הניחני לבי לומר דבר שבגינו ישלחו בני אדם לגיא ההריגה, ואמרתי לו שזה כבר זמן רב שהקראים אינם בכלל ישראל כפי שכך הוא האמת על פי ההלכה (עי' שו"ע אבן העזר סי' ד סעיף לז, ובשו"ת דברי יציב אה"ע סי' סב), ובזה נצלו חייו של אותו קראי שהיה שם ושילחוהו הנאצים לביתו...

❊

...ההכרח עמי לספר עובדא אחת מזקני הקדוש מצאנז זי"ע (בעל "דברי חיים"), לפי שבכל עניין שאנו עוסקים בו מוטל עלינו ללמוד רק מדרכם של הצדיקים ושל אבותינו הקדושים, והגם שאי אפשר לפרש את כל פרטי המעשה בדיוק. שמעתי עובדא זו מאנשים נאמנים ששמעוה מאת בעל המעשה הגה"צ אב"ד קאלבסוב זצ"ל, נכדו של זקה"ק מסיגעט זי"ע, וגופא דעובדא הכי הוה. בעיר קאלבסוב התגורר איש נכבד ומצויין שהיה דרכו לבזות ולצער מאד את הרב דמתא. פעם אחת בהיות הרב מקאלבסוב משובתי שבת בצאנז אצל זקה"ק הדברי חיים זי"ע, כאשר היסב זקה"ק בליל שבת קודש לשולחנו הטהור, לאחר שקידש על הכוס נעמד ממקומו בכדי להסיר את טליתו וליטול את ידיו במקום מסויים הסמוך לקיר הבית (כי זקה"ק לא היה נוהג ליטול את ידיו במקומו אצל השולחן, אלא היה קם והולך אל מקום הנטילה ושם היה מסיר את טליתו ונוטל את ידיו מעומד כמבואר בכתבי האריה"ק (שער הכוונות, ענין השלחן, דף פד; וראה שו"ת דברי יציב או"ח סי' קכה)), ולפתע נפלט מפה קדשו שמו של אדם מסויים, ואמר בריתחא דרבנן: הכי גם בשבת לא יתן לי זה מנוחה, ולאחר מכן הוסיף לומר עליו תיבה מסויימת שאי אפשר לפרשה ברבים, וסיים באמרו: אלך ואעקרהו מן השורש. העומדים שם המה ראו כן תמהו ולא הבינו את פשר הדבר, אולם הרב מקאלבסוב ידע ששמו של האדם שהזכיר זקה"ק הוא שמו של שונאו הנ"ל המצערו תדיר, והיה הדבר לפלא בעיניו.

במוצאי השבת נסע הרב מקאלבסוב לביתו, ובבואו אל השדה הסמוך לעיר ראה קהל גדול ההולכים ללוות את המת, ולשאלתו מי הוא הנפטר, הוגד לו שזהו שונאו הנ"ל. הוא החל לחקור מתי אירע הדבר, ונודע לו שבאותו רגע ממש שהוציא זקה"ק את הדברים האלה מפיו מת האיש ההוא. ומעשה שהיה כך היה, האיש הלז היה איש חריף ועז פנים [אקוה שימחול לי על דברי אלה, כי בוודאי כבר היה לו תיקון כפי שזקה"ק בעצמו אמר, ובליל שבת קודש בשבתו בחברת קהל רב של בחורים, נפל נר של חלב על השולחן, והחלו לצעוק שיקראו מהר לגוי שיסיר את הנר פן יטריף את השולחן. נענה אחד מן הנוכחים, חבל שהגוי של העיירה אינו בביתו ואי אפשר לקרוא לו. על כך הפטיר ואמר אותו אדם, נוכל לקבל תחתיו את הרב... וכל הקהל פרצו

בצחוק. זקה"ק ראה כל זאת מיד בריחוק מקום, וחרה לו הדבר שביזה תלמיד חכם ברבים, ובתוך רגע כמימרא הניח הלה את ראשו ויצאה נשמתו בתוך כדי דיבור. ענינים כגון אלה ראו הן בצאנז והן אצל עוד צדיקים קדושי עליונים.

אבנים טובות ומרגליות

הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע המשיל משל לאדם עני ואביון אשר לא הייתה פרוטה בכיסו, שהיה מהלך ברגל, דרך יערות ומדבריות, ובדרכו ראה בין החולות "זכוכיות נוצצות" בשלל צבעים יפים. מה עשה? אסף ונטל מהן מלוא חופניו, והניח בתרמילו. רצה אותו הלך להביא מתנה נאה לילדיו הקטנים, המחכים לו בבית, וכסבור היה שחרוזי זכוכית צבעונית הם, וילדיו יוכלו לשחק ולהשתעשע בהם. ברם, ככל שהמשיך והתקדם בדרכו, הכביד עליו משאו, כוחותיו אזלו ורגליו כשלו. לא הייתה לו ברירה, אלא להשליך כמה מהאבנים שליקט בדרך, וכך היה מהלך ומשליך בכל פעם עוד אבן ועוד אבן, למען יקל עליו משאו.

לבסוף, כשהגיע אל העיר הגדולה, מחוז חפצו, והיה רעב ללחם, לא היה לו מטבע כלשהו לקנות בו פרוסת לחם. חיפש וחיפש בצקלונו משהו שיוכל למוכרו, על מנת להשביע את רעבונו. כשהפך את התרמיל, נפלה אבן אחת מאותן אבנים רבות שאסף בדרכו. שמח האיש וחשב: כעת, בעבור זכוכית צבעונית זו, אוכל לקנות לי משהו לשתות ואולי אפילו פת לחם! נכנס לחנות הראשונה שנזדמנה בדרכו, שהיתה חנות תכשיטים, הציג את ה"זכוכית" בפני המוכר ושאל כמה ייאות לשלם לו בעבור אבן זו. התבונן המוכר באבן, הפך בה והפך בה, לבסוף נקב בסכום ואמר: אתן לך בעבורה חמשת אלפים זהובים! כששמע העני את דבריו, התבונן בו כמתמיה, ולא האמין לדברים ששמע. ראה המוכר שהאיש שלפניו תמה, כסבור היה שאיננו מרוצה מהמחיר שנקב בו, והציע סכום גבוה יותר. כשראה את התימהון בעיני האיש, נענה ואמר: ראה נא, נקבתי במחיר משוער, אולם אינני בטוח שזהו המחיר האמיתי והמדוייק. אם רצונך, נלך יחד אל הצורף המומחה, והוא יעריך את שווייה האמיתי של האבן, אפשר ששווייה עשרים אלף זהובים! כששמע ההלך כך, נפל ונתעלף. עוררוהו מעלפונו, השיבו את נפשו בכוס מים קרים, וההלך בכה בכי מר: האמנם יהלום הוא? שוטה שכמותי, היה לי תרמיל מלא ביהלומים ומתוך עצלות שהייתה בי זלזלתי בערכם והשלכתים בדרך, ואני אנה אני בא? אילו הייתי מתאמץ ומתחזק לשאתם עימי, על אף קשיי הדרך, הייתי היום עשיר מופלג! כך, סיים הרה"ק מאפטא זי"ע ואמר, לכשנגיע לבית הדין של מעלה, תהיינה שם בכיות מרות ונוראות על כל אשר זלזלנו והקלנו ראש במצוות הרבות ובלימוד התורה שהיה בידינו לאסוף ולצבור, ולא ידענו את גודל ערכן, שהן כאבנים טובות ומרגליות אשר אין להן שווי וערך, באשר ערכן לא יסולא בפז. מכאן ראוי לכל אחד להתחזק ולהתעורר, להבין שכל דבר קטן שאנו מקיימים כאן, בעולם הזה, למטה, פעולתו וערכו למעלה הם באופן בל ישוער. יהי רצון שנזכה להתחזק ולהתעורר, ובכך לעורר את העיניים דלמעלה, כן יעזרנו השי"ת.

(משיחתו של האדמו"ר מפוריסוב שליט"א)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il